

УДК 657:621(045)

РЕЛЕВАНТНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ВИТРАТ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Блідченко Т.В.Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Удосконалено науково-теоретичні основи визначення релевантності. Розроблено формування релевантності в моделюванні управлінських рішень. Обґрунтовано рівні формування релевантної інформації. Встановлено роль релевантної інформації на машинобудівному підприємстві. Запропоновано модель управління витратами машинобудівного підприємства на базі релевантної інформації.

Ключові слова: релевантна інформація, управлінське рішення, управлінський облік, економічна система, підприємство.

Постановка проблеми. За сучасних умов розвитку ринкових відносин надзвичайно актуальним є питання застосування новітніх управлінських технологій, які дозволяють мобілізувати управлінський потенціал машинобудівного підприємства та досягати високого рівня конкурентоспроможності. Питання ефективності управління є невід'ємним аспектом на машинобудівному підприємстві, а тому необхідність теоретичного обґрунтування моделювання управлінських рішень зумовлює актуальність впровадження релевантності управлінських процесів, які сприятимуть максимізації ефективності прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та значення релевантної інформації в управлінні діяльністю з відокремленням релевантних витрат досліджені в роботах багатьох вітчизняних науковців: С.Ф. Голова [1], Ф.Ф. Бутинця [2], П.Й. Атамаса [3], І.Б. Садов-

ської [4], В.М. Добровольського [5] та ін. Серед іноземних напрацювань основні положення ефективності управління на базі релевантної інформації відображаються в наукових працях Р. Гаррісона [6] та Р. Каплана [7]. Достатньо широко висвітлені теоретичні, методичні та практичні питання організації системи управління витратами, пропонуються різні підходи до класифікації витрат та їх аналізу. Однак, поза їх увагою залишаються питання релевантності управлінських процесів як здатності до консолідації уваги адміністрації до нівелювання впливу малозначних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій статті конкретизовано релевантний підхід до аналізу витрат саме на машинобудівному підприємстві, враховуючи специфіку діяльності саме цієї галузі, а не підприємств на загальному рівні.

Мета статті. Метою статті є дослідження науково-теоретичної основи визначення та формування релевантності в моделюванні управлінських рішень та розроблення практичних рекомендацій для формування релевантної інформації на машинобудівних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Роль управлінського обліку в управлінні підприємством постійно зростає, проте необхідність його ведення не визначається жодним законодавчим актом. На підприємстві, зокрема й машинобудівному, управлінський облік з моменту виникнення та впродовж усього розвитку виконує функцію обслуговування інформаційних запитів різних груп користувачів [4, с. 416].

Процес прийняття рішень відбувається на всіх рівнях управління підприємством – від керівника структурного підрозділу до власника підприємства. Прийняття рішення є заключною стадією управління, яке полягає у виборі конкретного рішення із кількох альтернатив. Такий вибір здійснюється на основі аналізу результатів діяльності структурного підрозділу або підприємства в цілому за допомогою попередньо встановлених показників, значення яких оцінюються з огляду прийнятності для конкретних умов господарювання.

Діяльність будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності має ризиковий характер. Найбільш вагомою причиною виникнення ризику є брак інформації, так як неврахування саме цього фактору з великою вірогідністю може привести до фінансових втрат підприємства [3, ст. 188]. Незалежно від причин виникнення підприємницького ризику, він супроводжує керівника протягом всіх етапів прийняття управлінського рішення [1, ст. 212], і дії, які керівник виконує під час проходження через певний етап, мають бути оптимізовані задля мінімізації впливу цих ризиків (табл. 1).

З метою мінімізації всіх можливих ризиків та цілісного їх усунення, пропонуємо оцінювати ймовірність виникнення ризику за розробленою нами шкалою (табл. 1).

Питання ефективності управлінських рішень – одне з центральних питань економічної науки, оскільки стосується сутності та змісту управлінської діяльності. В сучасних умовах господарювання значна увага приділяється якості управлінської ін-

формації, ступінь релевантності якої відображає можливість ефективного її використання.

Загалом, релевантна інформація – це інформація, яка необхідна для вирішення завдань управління. Відокремлення релевантної інформації при прийнятті управлінських рішень машинобудівної галузі надає можливість швидко реагувати на різні аспекти діяльності, вільно орієнтуватися в умовах постійно змінного зовнішнього середовища, визначати внутрішні резерви для скорочення витрат.

Основа релевантної інформації складають релевантні витрати, саме мінімізація витрат при виборі управлінського рішення є основоположним критерієм вибору. Дослідження зарубіжного досвіду визначення категорії релевантних витрат свідчить про те, що релевантні витрати розглядаються як витрати, які відрізняються між альтернативами. Каплан Р. визначає релевантні витрати як витрати, які відносяться до конкретного рішення та змінюються при виборі альтернативного курсу дій [7, ст. 281]. Гаррісон Р. визначає важливість розрізняти релевантні і нерелевантні витрати при аналізі альтернатив, тому що помилково визначені нерелевантні витрати можуть привести до необґрунтованих бізнес-рішень [6, ст. 82].

Перш ніж керівництво компанії зможе прийняти зважене рішення з питання, йому необхідно включити всю релевантну інформацію, яка належить до конкретного розглянутого рішення, в процес прийняття комплексних управлінських рішень. Включення нерелевантної інформації або ігнорування будь-яких релевантних даних призведе до того, що рішення керівництва буде засновано на невірних даних і, в кінцевому рахунку, прийняті рішення виявляться невірними та неефективними.

Доречно зауважити, що існує значна різниця між врахованою інформацією і тією інформацією, яка має відношення до прийняття рішення, і хоча останні можуть бути включені в управлінські документи, їх можуть не врахувати. Це питання є особливо характерним при розгляді альтернативних управлінських рішень. Це свідчить про те, що процес вироблення управлінського рішення полягає в порівнянні двох або більше можливих варіантів вирішення наявної проблеми і вибір найкращого з них. Надання необхідної інформації для керівництва по кожній альтернати-

Таблиця 1

Співставлення етапів прийняття управлінського рішення з можливими ризиками і шляхами їх мінімізації

Етап прийняття рішення	Можливі ризики	Ймовірність ризику	Шляхи мінімізації ризику
1) Ідентифікація проблеми	Ризик невірного формулювання проблеми	5 (висока)	Ретельне дослідження інформації, експертна оцінка, анкетування працівників
2) Збір інформації та формулювання обмежень	Інформаційний, ресурсний ризики	2 (нижча середнього)	Удосконалення методики збирання інформації, аналіз релевантності отриманої інформації
3) Визначення альтернативних варіантів подальших дій	Ризик логічності та послідовності	3 (середня)	Обмеження кількості альтернатив, з яких йде подальший вибір
4) Оцінка та вибір альтернатив	Ризик неузгодженості альтернатив, ризик не обґрунтованості вибору	4 (вища середнього)	Узгодження альтернатив з цілями організації та її місією
5) Прийняття управлінського рішення	Ризик опору з боку працівників	1 (низька)	Роз'яснення важливості змін для підприємства

ві забезпечує бухгалтер з управлінського обліку, керівники на основі цих даних оцінюють можливі варіанти вирішення проблеми.

Оперативне визначення релевантних витрат допомагає швидко реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства. При цьому важливим моментом є розуміння релевантного підходу – зосередження уваги лише на релевантній інформації в процесі прийняття управлінського рішення, що при значному обсязі інформації дозволяє полегшити та прискорити процес прийняття найкращого рішення.

Саме релевантний підхід в умовах сучасної трансформації економічних процесів, що відбуваються при функціонуванні суб'єктів господарювання, дозволить оптимальним чином виконувати основні функції управління. Не менш важливим питанням є визначення критеріїв релевантності [5, ст. 124].

Релевантність витрат обумовлена відповідністю наступним критеріям:

1. витрати повинні бути пов'язані із завданнями підприємства;
2. витрати повинні відрізнятися залежно від того чи іншого можливого варіанта рішення.

Використання наведених критеріїв релевантності при прийнятті управлінських рішень машинобудівної галузі, дає можливість швидко реагувати на різні аспекти діяльності, вільно орієнтуватися в умовах постійно змінного зовнішнього середовища, визначати внутрішні резерви для скорочення витрат. Крім того, в сучасних умовах роботи машинобудівного підприємства, пов'язаних із великим виробничим навантаженням, нестабільністю цінової політики постачальників сировини, а

також значними структурними зсувами вантажообігу у зіставленні фактичних та планових показників визначення релевантних витрат є необхідністю, а прийняття управлінських рішень на базі релевантної інформації найбільш значущим.

Важливим моментом є визначення місця релевантних витрат у загальній класифікації витрат машинобудівного підприємства. Необхідність до-

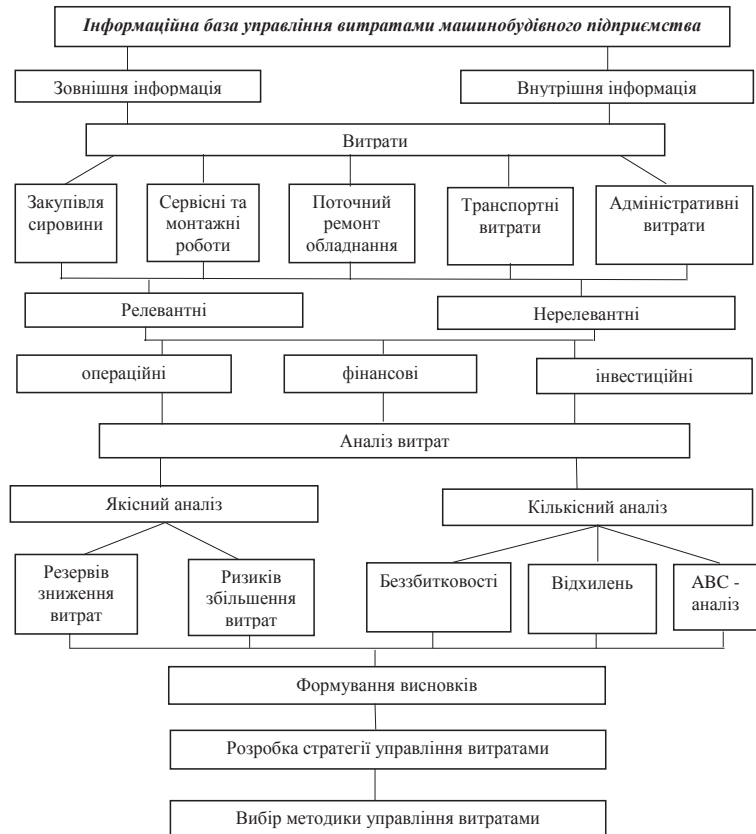

Рис. 1. Модель управління витратами машинобудівного підприємства на базі релевантної інформації

Таблиця 2

Релевантна інформація за управлінськими рішеннями та видами діяльності на машинобудівному підприємстві

Управлінське рішення	Релевантна інформація	Вид діяльності
Планування обсягу виробництва	Очікуваний обсяг виробництва продукції. Очікуваний прибуток від реалізації готової продукції.	Операційна
Планування витрат	Зміна витрат за статтями: - основна та додаткова заробітна плата; - витрати на експлуатацію обладнання; - транспортні витрати; - електроенергія; - загальновиробничі витрати; - адміністративні витрати; - позавиробничі витрати.	
Закупівля сировини та матеріалів	Витрати на закупівлю сировини та матеріалів. Обсяг сировини на виробничий процес.	
Ціноутворення	Зміна попиту на продукцію. Зміни цін на закупівельну сировину. Маркетингові та логістичні витрати.	
Придбання нових або заміна старих основних засобів	Сума інвестицій та очікуваний дохід. Термін корисного використання та витрати на обслуговування і ремонт обладнання.	Інвестиційна
Фінансові інвестиції	Сума інвестицій. Очікувані грошові надходження.	Фінансова
Фінансові рішення	Зміна структури капіталу підприємства. Зміна кредитоспроможності підприємства. Зміна курсу валют.	

повнення такої класифікаційної ознаки, як «прийняття управлінських рішень», обумовлена сучасними економічними умовами функціонування машинобудівного підприємства [2, ст. 15].

Релевантний підхід до аналізу витрат машинобудівного підприємства в системі прийняття управлінських рішень передбачає зосередження уваги лише на релевантних витратах. Таким чином підвищиться можливість одержати результати ефективного відбору витрат для цілей управління та прискорити процес прийняття управлінських рішень на машинобудівному підприємстві. Формування релевантної інформації за управлінськими рішеннями та видами діяльності на прикладі машинобудівного підприємства наведено в табл. 2.

Попри все, релевантна інформація передбачає її коректування відповідно до умов кон'юнктури ринку. Результатом дослідження є зразок моделі управління витратами машинобудівного підприємства, що наведено на рис. 1.

Використання моделі управління витратами машинобудівного підприємства дозволить:

- 1) забезпечити формування аналітичних звітів по витратах для керівників;
- 2) збільшити ступінь деталізації інформації про витрати;
- 3) розробляти рекомендації із ціноутворення.

Так, при формуванні облікової інформації для прийняття управлінських рішень існує децю інша класифікація витрат, адже кожен керівник або власник підприємства повинен знати, скільки буде коштувати виробництво тієї чи іншої продукції, який прибуток від її реалізації в загальному обсязі прибутку, чи є можливість збільшити

або зменшити ціну на цю продукцію і яка ефективність від прийняття управлінського рішення, для цього використовують економічно обґрунтовану класифікацію витрат. В цілях управління вона поділяється за принципом: «різні витрати – для різних цілей».

Таким чином, для керівництва машинобудівного підприємства підвищиться можливість одержати результати ефективного відбору витрат для прийняття управлінського рішення за окремими видами діяльності та прискорити процес прийняття оптимальних управлінських рішень.

Висновки і пропозиції. Отже, проведене наукове дослідження дозволило зробити висновок, що релевантність в моделюванні управлінських рішень на машинобудівному підприємстві являє собою процес урахування найбільш впливової інформації на отримання стратегічного результату діяльності суб'єкта господарювання, діапазон якої обмежено релевантними рішеннями. Важливим моментом є визначення місця релевантних витрат у загальній класифікації витрат машинобудівного підприємства. Пропонується необхідність доповнення такої класифікаційної ознаки, як «прийняття управлінських рішень», у наказі про облікову політику машинобудівного підприємства. Також, спеціалістам з управлінського обліку або економістам на машинобудівному підприємстві необхідно використовувати релевантний підхід, адже він дозволяє в процесі прийняття управлінського рішення сконцентрувати увагу тільки на релевантній інформації, що при значних обсягах інформації дозволяє полегшити і прискорити процес вироблення найкращого рішення.

Список літератури:

1. Голов С. Ф. Управлінський облік / С. Ф. Голов. – К.: Лібра, 2006. – 701 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф. Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. / Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2012. – № 1(22). – С. 11-18.
3. Атамас П. Й. Управлінський облік: 2-ге вид., навч. посіб. / П. Й. Атамас. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 440 с.
4. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 688 с.
5. Добровський В. М. Управлінський облік: навч. посіб. / В. М. Добровський, Л. В. Гнилицька, Р. С. Коршикова. – К.: КНЕУ, 2005. – 278 с.
6. Гаррисон Р., Норин Э., Брюэр П. Управленческий учет / пер. с англ. – СПб.: Питер, 2011. – 592 с.
7. Каплан Р., Купер Р. Построение систем управления затрат / пер. с англ. под ред. И. И. Баранова. – Экономическая школа, 2006. – 681 с.

Блидченко Т.В.

Винницький торгово-економічний інститут
Київського національного торгово-економічного університета

РЕЛЕВАНТНЫЙ ПОДХОД К АНАЛИЗУ РАСХОДОВ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В СИСТЕМЕ ПРИНЯТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ

Аннотация

Усовершенствованы научно-теоретические основы определения релевантности. Разработано формирования релевантности в моделировании управленческих решений. Обоснованы уровни формирования релевантной информации. Установлена роль релевантной информации на машиностроительном предприятии. Предложена модель управления расходами машиностроительного предприятия на базе релевантной информации.

Ключевые слова: релевантная информация, управленческое решение, управленческий учет, экономическая система, предприятие.

Blidchenko T.V.

Vinnitsia Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economics

RELEVANT APPROACH TO THE COST ANALYSIS OF ENGINEERING ENTERPRISES UPON THE MANAGEMENT DECISION-MAKING SYSTEM

Summary

Scientific and theoretical basis for determining of relevance is improved. The process of relevance formation under the management decision-making model is developed. Forming levels of relevant information. The role of relevant information at engineering enterprises is determined. The cost management model for engineering enterprises based on the relevant information is suggested.

Keywords: relevant information, managerial decision, managerial accounting, economic system, enterprise.